

Endelig Plan S er klar

Etter brede internasjonale og nasjonale innspillsrunder lanserer cOAlision S den endelige Plan S med veileder for iverksetting. Kravene til full og umiddelbar åpen publisering er forskjøvet og vil gjelde fra Forskningsrådets utlysninger i 2021.

Av Christian Lund | Publisert 31.05.2019

Del | Last ned

– Siden vi lanserte Plan S høsten 2018 har det skjedd mer bevegelse i retning av åpen publisering enn på svært mange år før det. Dette er veldig positivt og nå er det mange prosesser som er i gang. Derfor har jeg stor tro på at vi skal få til overgangen til å gjøre offentlig finansiert forskning umiddelbart og åpent tilgjengelig, sier administrerende direktør i Forskningsrådet John-Arne Røttingen.

– Vi merker en større endringsvilje hos forlagene nå enn tidligere. Avtalene vi inngikk med Wiley og Elsevier tidligere i vår er eksempler på dette. Det viser at det internasjonale trykket for åpen publisering har påvirket holdningene hos forlagene, sier Nina Karlstrøm i Unit som leder forhandlingene med de store forlagene på vegne av norske institusjoner.

This final version of Plan S will accelerate the necessary transition to full and immediate Open Access and allow different stakeholders to start implementation in the most optimal way.

— **John-Arne Røttingen**
Chief Executive of the Research Council of Norway

www.coalition-s.org #cOAlitionS #OpenAccess

Tydelig på prinsippene – mer fleksible løsninger

Den endelige veilederen for Plan S er tydeligere enn tidligere på at det avgjørende er at prinsippet om umiddelbar tilgjengelighet følges. Koalisjonen støtter mange ulike modeller for å oppnå dette. Åpne arkiver er mer eksplisitt beskrevet som en vei til åpen tilgang i tillegg til åpne tidsskrifter og plattformer. Koalisjonen vil også kunne bidra til å finansiere publisering av artikler i abonnements-tidsskrifter, såkalt hybrid OA, dersom dette er en del av overgangsordninger.

Det er gjort tydeligere at forskere eller deres institusjoner skal beholde opphavsretten til publikasjonene, og at slike rettigheter ikke skal overføres til forlag.

– Mye av tilbakemeldingene på Plan S har gått på tempoet, og måten publiseringen skulle foregå på. Dette har vi tatt hensyn til. Nå kommer vi med et tydelig krav, men med flere muligheter for hvordan dette kan innfris. Vi åpner for flere typer overgangsordninger som skal gi muligheter for publisering i samsvar med Plan S. Dette vil gjøre det enklere for institusjonene å inngå avtaler om åpen publisering med utgivere. Slik legger vi til rette for at forskningssektoren kan finne gode måter å implementere Plan S på, sier Røttingen.

For å gi forskere og utgivere mer tid til å tilpasse seg endringene med Plan S, er innføringen av kravene utsatt til Forskningsrådets utlysninger fra 2021. Før utgangen av 2024 vil koalisjonen gjennomføre en bred evaluering av kravene og effektene av Plan S.

Tatt hensyn til innspill

Forskningsrådet fikk 50 innspill i den nasjonale innspillsrunden om veilederen til Plan S. Viktige momenter herfra inngikk i innspillet Forskningsrådet sendte til den internasjonale innspillsrunden, som mottok over 600 innspill. Disse innspillene er det tatt hensyn til i den endelige veilederen.

Det innebærer at koalisjonen vil bidra til overgangsordninger som er tilpasset små og mellomstore utgivere av tidsskrifter,

ikke minst vitenskapelige foreninger (Learned societies). De tekniske spesifikasjonene for publikasjoner og åpne arkiver er nå i større grad formulert som anbefalinger og ikke krav. Det betyr at utgiverne og arkivene som ikke imøtekommer anbefalingene i dag får bedre tid til å utvikle funksjonalitet.

– Flere innspill pekte på at vi la for liten vekt på åpne kanaler uten artikkelavgifter, såkalt Diamond Open Access. Mange forskningsråd, deriblant vi i Norge, støtter allerede slike kanaler. Pågående utredningsarbeid vil gi oss et godt grunnlag for å vurdere på hvilke områder det er behov for mer slik støtte, og hvordan vi kan organisere en internasjonal arbeidsdeling i finansieringen, sier Røttingen.

Det er også myket opp i kravet til lisensiering. Det åpnes for å bruke flere typer åpne lisenser når spesielle hensyn tilsier det.

– Som finansierer av forskning er vi opptatt av at forskningsresultater er fellesgoder som utnyttes i størst mulig grad, inkludert i innovasjon og verdiskaping i næringslivet og offentlig sektor. Vi mener CC BY-lisens er best egnet for deling av forskningsresultater, og den vil derfor være standard. Men fordi det i noen fagfelt er viktig å bevare helheten i publikasjonen åpner vi opp for ND-lisens når det bes om det. Denne lisensen gir store muligheter for gjenbruk, men tillater ikke at det gjøres endringer i verket, utdyper Røttingen.

Koalisjonens arbeid videre

cOAlition S har satt i gang flere tiltak for å legge grunnlaget for å implementere Plan S. En behovsanalyse for å kartlegge behovene for åpne publiseringskanaler på ulike fagområder blir ferdig før sommeren. Den vil bli et grunnlag for å se på hvordan koalisjonen kan støtte overgang til åpen publisering for viktige tidsskrifter på områder der det er behov for det. Koalisjonen vil samarbeide videre med relevante tjenester, slik som Directory of Open Access Journals (DOAJ), om standarder for åpen publisering og identifisering av åpne publiseringskanaler som er i samsvar med Plan S. Dette vil hjelpe forskere å finne gode kvalitetssikrede kanaler på ulike fagfelt.

Det er også satt i gang et prosjekt i regi av stiftelsen Wellcome Trust og UK Research and Innovation (UKRI) som undersøker strategier og forretningsmodeller for åpen publisering spesielt for vitenskapelige foreninger som utgir tidsskrift.

Plan S-veilederen gjelder bare for publisering av artikler. Koalisjonen vil utvikle en egen veileder for åpen tilgang for monografier og bokkapitler i løpet av 2021.